

panj izjednačavanja pojedinih elemenata ili čak i cijelog načina života različitih etničkih skupina.

Podloga za razumijevanje ostalih etnoloških značajki nalazi se u članku »Prilozi za proučavanje porijekla stanovništva u okolini Bosanskog Broda«, u kojem je autor **Vlajko Palavestra** pokušao osvijetliti zamršenu sliku migracionih kretanja. Ostali se prilozi bave nekim pojavama materijalne, socijalne i duhovne kulture derventskih Srba, Hrvata i Muslimana. Zajednička je značajka ovih članaka da su temeljeni u prvom redu na terenskom istraživanju, dopunjenom izvorima druge vrste, te da podaci obuhvaćaju vrijeme od polovice 19. st. do danas, što čitaocu omogućuje praćenje procesa promjene. Navodimo priloge kako slijede u časopisu: **Radmila Kajmaković** — »Narodni običaji stanovništva Dervente«, **Radmila Fabijanić** — »Narodna medicina stanovništva Dervente s okolinom«, **Radmila Fabijanić** — »O narodnoj ishrani u okolini Dervente«, **Vlajko Palaverstra** — »Historijska narodna predanja u okolini Dervente«, **Astrida Bugarski** — »Razvoj seoske stambene zgrade u okolini Dervente od polovine devetnaestog vijeka do naših dana«, **Bratislava Vladić-Krstić** — »Tekstilna radinost u okolini Dervente«.

Samo je jedan prilog u ovom Glasniku posvećen i nekoj od derventskih narodnosti. To je članak **Dušana Drljača**, — »Poljaci u Derventi i okolini«, kratki prikaz načina života te slavenske skupine, koja živi u derventskom kraju od devedesetih godina prošlog stoljeća.

Članci su ilustrirani fotografijama, crtežima i kartama.

Aleksandra Muraj

Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu, Etnologija. Nova serija, sv. 32 — 1977, Urednik **dr Vlajko Palavestra**, Sarajevo 1978, 296 str. + 2 table.

Ovaj se svezak Glasnika može označiti kao monografski, budući da sadržaj šest njegovih priloga obrađuje različite pojave iz duhovne, socijalne i materijalne kulture određenog predjela, u ovom slučaju nekih područja Hercegovine. Od toga se izdvaja samo prilog B. Vladić-Krstić, sinteza autoričina istraživanja o ćilimarstvu, koja pokriva cijelo područje Bosne i Hercegovine.

Među priložima o Hercegovini članak **Hamdije Hajdarhodžića** (»Hercegovačke porodice u XVIII vijeku, I«) historiografskog je značaja. Baveći se tom temom autor je ovdje objavio istraživanje o periodu od 1700. do 1714. Prateći sudbinu pojedinih obitelji, čitalac dobiva uvid u povijesna događanja tog kratkog razdoblja, ali je uz to ovaj prilog vezan i s etnološko-folklorističkim sadržajem ostalih članaka. Autor, naime, na osnovi relevantne historiografske građe donosi podatke o ličnostima i događajima o kojima već među stanovništvom postoje različite legende i predaje. Tu tematiku dopunjuje i članak **Vlajka Palavestre** »Historijska narodna predanja i toponomastika u trebinjskoj Površi«.

Slijedeći blok sačinjavaju tri priloga s komparativnom građom iz istočne Hercegovine (radi se o srpskom stanovništvu područja Površi) i zapadne Hercegovine (hrvatskom stanovništvu Rakitna). To su članci **Đenane Buturović** — »Narodne pjesme u Rakitnu i Površi«, **Radmile Filipović-Fabijanić** — »Porodična zadruga i njen značaj za ekonomsku migraciju«, te iste autorice — »Narodna ishrana u predelima Površ i Rakitno u istočnoj i zapadnoj Hercegovini«. Zajednička im je oznaka da pojedine pojave prikazuju kroz nekoliko razdoblja (uglavnom od kraja prošlog stoljeća

do današnjeg stanja), pokazujući time kako se neka tradicijska kulturna dobra transformiraju i integriraju u suvremeni život. Tako je Đ. Buturović ustanovila da usmeni tok prenošenja bogatog poetskog stvaralaštva traje i danas, te da uz tradicionalne sadržaje paralelno egzistiraju i tekstovi s reagiranjem na suvremena zbivanja. Pri tom je veoma zanimljivo koliki je udio tog stvaralaštva u duhovnom životu hercegovačkih »gastarbeitera«, i koliko mu baš oni pružaju nove poticaje.

Razmatrajući jednu pojavu iz socijalnog života, obiteljsku zadrugu, također ovdje duboko ukorijenjenu, R. Filipović-Fabijanić je, među ostalim, pokazala kako je postojao veoma elastičan odnos domaćeg stanovništva prema tom obliku obitelji. Primjenjivali su ga u situacijama kad im je bio potreban, a lako s njim prekidali kad im je postao suvišan. S istom takvom lakoćom usvajaju ga neke obitelji i danas, smatrajući ga pogodnim za lakše ostvarivanje nekih potreba suvremenog života, osobito u kombinaciji s boravkom pojedinih ukućana na privremenom radu u inozemstvu.

Člankom »Malo ralo ili prlj u okolini Trebinja« **Zarko Ilić** objavljuje svoj nalaz te jednostavne orade sprave u tom dijelu Hercegovine, dopunjujući ga iznošenjem već postojećih znanja i mišljenja o njegovoj formi, nomenklaturi i značenju.

Opsežan rad **Bratislave Vladić-Krstić** — »Čilimarstvo u Bosni i Hercegovini« sastoji se od dva dijela: Pregleda nastanka i razvoja kućnog čilimarstva (podijeljenog na razdoblje do 1878, od 1878. do 1918, od 1918. do 1945, te od 1945. do 1975), te pregleda sirovina, pomagala i tehnika tkanja. Za svako od navedenih razdoblja, uz opis čilima domaće proizvodnje, autorica spominje i importirane primjerke, te upozorava na raznoliku funkciju i primjenu čilima. I dok u većini članaka o kućnoj proizvodnji tekstila iz drugih područja Jugoslavije autori opisuju prošlo stanje, jer se suvremene ge-

neracije tom djelatnošću više ne bave, ovdje je upravo obrnuto. Zahvaljujući temeljitom istraživanju, B. Vladić-Krstić uočava kako domaće tkanje čilima u Bosni i Hercegovini svoj najintenzivniji razvoj doživljava upravo u poslijeratnom periodu.

I ovaj je broj Glasnika ilustriran crnobijelim i kolor-fotografijama, crtežima i kartom.

Aleksandra Muraj

Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu, Etnologija. Nova serija, sv. 33 — 1978, Urednik **dr Vlajko Palavestra**, Sarajevo 1979, 96 str.

Sustavno monografsko istraživanje načina života seoskog stanovništva Bosne i Hercegovine, koje Etnološko odjeljenje Zemaljskog muzeja već godinama provodi, našlo je odraza i u ovom broju »Glasnika«. Riječ je o dva članka, koji obrađuju područje Zmijanjanja u sjeverozapadnoj Bosni **Miroslav Niškanović** (»Prilog proučavanju stanovništva Zmijanjanja«) bavi se etnogeneom stanovnika triju zmijanskih sela. Uz potvrde iz literature i historijskih izvora autor navodi i predaje o porijeklu pojedinih obitelji, a kao jednim od indikatora za utvrđivanje porijekla služi se i elementom krsne slave.

Članak »Tekstilna radinost na Zmijanjanju« **Bratislave Vladić-Krstić** još je jedan prilog tematici koju autorica sustavno obrađuje na području Bosne i Hercegovine i objavljuje iz broja u broj »Glasnika«. U ovom se slučaju radi o izrazito stočarskom kraju, u kojem su kao osnovne sirovine prevladavali ovčje runo i kostret. I ovdje je autorica — u razdoblju od posljednjih stotinjak godina — utvrdila tri faze, koje se međusobno razlikuju i po proizvodnji i po primjeni tekstilnih predmeta.

Druga dva priloga ovog, opsegom nešto skromnijeg, »Glasnika« dru-